

A projekt azonosítószáma:

TOP-5.3.1-16-VS1-2018-00012

A projekt címe:

Kőszeghegyaljai identitás – megyei kohézió

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

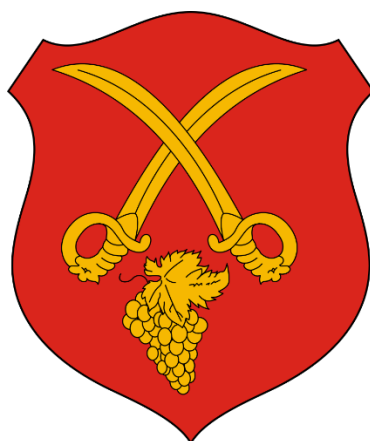

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

SZÉCHENYI 2020

FALUKÖNYV

GYÖNGYÖSFALU

Készült: 2021-ben

Gyöngyösfalu történeti földrajza

A Gyöngyös-sík északnyugati részén fekszik, Szombathelytől 10 kilométerre északnyugatra, a Gyöngyös-patak mentén. Határa a keleti oldalon sík, nyugaton észak-déli irányban szőlőhegy húzódik. Neve arra utal, hogy a Gyöngyös mellett fekvő falvak összeolvadásából alakult ki. A községben egyesült falvak neveinek etimológiája is érdekes. Ludad a „Lud” személynév, d képzős alakjából származó, feltehetőleg tisztán magyar eredetű falunév. Pöse neve is személynévre vezethető vissza, míg Seregélyház telepes falunak tekinthető, Seregély pedig a telepes csoport vezetőjére utal.¹

A mai település Kispöse, Nagypöse, Ludad, Seregélyháza és Besenyő többszörös egyesítéséből jött létre. Az első községösszevonásra 1828-ban került sor, ekkor Seregélyháza és Besenyő egyesült úgy, hogy Besenyő közigazgatási területe gyakorlatilag Apátihoz került, csak a két nemesi közösség egyesült. 1927-ben egyesült Ludad és Seregélyháza, kezdetben a Seregélyludad, majd 1929-től Gyöngyösludad, majd 1934-től a Gyöngyösfalu nevet véve fel. A két Pöse 1928-ban egyesült, s vették fel közösen a Pöse nevet. Végezetül, 1950-ben Pöse és Gyöngyösfalu fuzionált, s jött létre a ma ismert Gyöngyösfalu.²

A falu lakosságának döntő többsége katolikus hiten élt. Nagypöse ősi plébániaközpont volt. A templom egészen különleges módon Kispöse és Nagypöse határán épült fel, és Szent Márton tiszteletére szentelték.

A település keleti szélén végighalad dél-északi irányban az egykori Pozsony-Varasd főút utódjaként végighalad a 87-es főút. A falut 1883 óta kapcsolja be a vasúti forgalomba a Szombathely–Kőszeg-vonal megállóhelye a faluközpont keleti szélén helyezkedik el, közvetlenül a 87-es főút mellett.

A mai falu soros beépítésű, utcás szalagtelkes település, megjegyzendő azonban, hogy ez csupán a modern korra alakult így, a történelem folyamán az egyes települések (Seregélyháza, Ludad) halmazfalu jelleggel bírtak.

Kis és Nagy Pöse Gyöngyös bal partján avval mintegy párhuzamosan, míg Ludad és Seregélyháza Gyöngyös jobb partján, előbbi avval párhuzamosan utóbb arra merőlegesen alakult ki. A Gyöngyös-patak mind a települések szerkezetére, mind azok gazdálkodására nézve meghatározó szereppel bírt. Kijelenthető ez annak ellenére is, hogy a négy település közül egyedül Ludadon állt a víz erejét kihasználó malom. Ennek ellenére a patak a legeltetés és itatás során folyamatosan hasznosult.

¹ A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára 3. Ö-ZS (1976) 76. p.

² Magyarország történeti statisztikai helységnévtára. 4. Vas megye (1993). III. Vas megye településeinek adatai. Szerk.: Kovacsics József. Bp. 119. p

Kisebb vízfolyás a Lukácsháza területén eredő Mocsvári-patak, amely déli-délkeleti irányban halad, majd Gencsapátinál éri el az Perint-patakot. Ehhez hasonló ér még a Vizellős-patak, Szinesei-patak, valamint több kisebb ér.

Pöse nyugati oldalán, a Kőszegi-hegység kicsiny nyúlványaként húzódik a Pösei-hegy. A hegyen régóta zajlott szőlőtermelés. A 18. század végén elkészült II. katonai térképen jól kivehetően azonosítható a szőlőparcellák és a pincék. A hegyet ekkor egyfajta bozótkerítéssel, árokkal védték.

Ludad halmaztelkes rendszerű település. A II. katonai térképen jól kivehetőek a északi részén elhelyezkedő uradalmi épületek, amelyeket fallal vettek körül. Ezek között kiemelt szereppel bírt a Gyöngyösön járó malom. A község érdekessége, hogy a rajta áthaladó út, sok helyütt mintegy elfelezte a jobbágytelkeket, nyugati oldalra kerülve lakó-, keleti oldalra a gazdasági épület. Ezekhez hasonló „pajtáskerteket” a szakirodalom Gencsapátiból is ismer. Templomát 1868-ban építették, helyén az 1857-es kataszteri térkép szerint már állt egy kisebb kápolna, feltehetőleg ezt kinőve építették meg a mai épületet.³

Besenyő és Seregélyháza két apró nemesi község a Gyöngyös szigetén, illetve kanyarulatában, a mai Gyöngyösfalu déli részén.

A település története

Besenyő településnévre nincs korai adat, előbb személynévben jön elő 1479-ben: "Gregorio de Bessenew", aki a Rohonchoz tartozó birtokok beiktatásakor tanúként működött közre⁴. A Besseney család a 16. században még névadó falujában lakik⁵, később már nem találjuk.

Seregélyháza esetében a személynév megelőzi a településnevet. Már 1343-ban találkozunk a Gyöngyös menti falvak határjárásában egy "Petrus dictus Sregel" nevű királyi emberrel⁶. Később már a családnévből keletkezett településnévre is van adat 1463-ból: "Sregel de Sregelhaza"⁷. A Seregély családnévnek nyoma veszik a környékről 1526 után.

A Besseneyek és a Seregélek eltűnése után egyetlen család tekinthető a két faluban még középkori eredetűnek, a Kajtár. A "Kaythar" család két tagja szintén szerepel a környékbeli birtokok beiktatásakor 1479-ben⁸. Ők folytonosan itt laknak, ők tekinthetők a "törzsökös"

³ Az 1857. évi kataszteri térkép. Seregélyháza, Kispöse, Nagypöse, Ludad.

4MNL OL DF 100920. A szomszédos Perenye a rohonci uradalomhoz tartozott: Csánki 2. köt. 719. p.

5Baán Kálmán: Vas vármegye 1554. évi nemesi összeírása. 165. p. In: Magyar Családtörténeti Szemle 1940. 7. sz.

6MNL OL DF 40986

7MNL OL DF 45063

8MNL OL DF 100920

familiának falvainkban, és a rendtartás kibocsátása idején 1751-ben is a legnépesebb családot képezik. Megemlíthető még, hogy a Magyar család egy, a Kajtárokkal együtt nyert 1668. évi donációval jutott itt birtokhoz⁹. A többiek különböző időben költöztek be, esetleg ismételtén is, a környékbeli nemességből.

Ludad 1386-ban tűnik fel okleveles forrásainkban. Ekkor Mária királynő cserélte el területét kápolnaföldekkkel. 1412-ben a Garaiaké lett, akik aztán Kőszeg várához csatolták.¹⁰ A 15. században ismerünk Ludad elnevezésű köznemest is, aki nyilvánvalóan a faluról vette fel a nevét. 1537-ben a király Kőszeg várának hős védelméért a kőszegi váruradalmat és birtokait, így Lukácsházát is Jurisics Miklósnak adta örökös zálogul. 1606-ban Kőszeg várával a Nádasdyak kapták meg. 1649-ben a Széchyek, illetve ezek leányági leszármazottai a Kéryek és a Sennyeiek. 1695-ben Esterházy Pál herceg lett az uradalom birtokosa.

1595-ben Ludadon 19 jobbágy szolgáltatott gabonateded, mellettük 16 zsellér élt még a faluban. 1691-ben 29 jobbágytelek volt a településen. Ez az első adat a faluban működő négykerekű malomról, ez ekkor jó állapotban volt. Bátran kijelenthetjük azonban, hogy a malomnak valószínűleg középkori gyökerei lehettek. Egy 1720-ban készült összeírás szerint 24 jobbágy élt a községben, a határt kétnyomásos rendszerben művelték, megtermelt áruikat Kőszegre szállították. 1744-ben 24 jobbágyot, 6 házas és 1 házatlan zsellért írtak össze, a faluban élt egy varga, egy takács és egy uradalmi molnár is. Az 1767-es urbárium szerint a falut az Esterházy család birtokolta, akiknek 29 jobbágyportájuk volt a településen a jobbágytelkekhez 18 hold szántó és 6 szekérre való rét tartozott. Szentháromság tiszteletére épült templomát 1868-ban építették.

Kispöse terület a 15. századtól bizonyítottan folyamatosan lakott település, amely a 19. század közepéig kispösei családok kezén maradt. Birtokosai közé tartozott 1554-ig a Pösei család, amely a faluról kapta nevét, illetve a 16. század végéig a Csömötey család. 1549-ben Csömötey Mihály egy nemesi kúriát és egy malmot bírt a településen. 1599-ben 4 nemesi családot vettek számba, 1627-ben 3 nemes élt a községben. 1744-ben 6 jobbágy 4 házas és 1 házatlan 1 zsellért írtak össze. A község területe 39 és fél köblöt vett be (ennyit magot tudtak optimálisan elvetni) é 14 kaszásnak megfelelő réttel rendelkezett. Ekkor kétnyomásos földművelést folytattak. A paraszti munkák mellett kézműveskedéssel is foglalkoztak a helyiek, ezt bizonyítja, hogy 3 csizmadia is élt a faluban. A Mária Terézia-féle urbárium szerint 1767-ben a falut Donsovcics Györgyné, Kerling András, Mecséry Istvánné, Szalay Imre és Tar Mihály

⁹Schneider Miklós: Vas vármegye 1726/7. évi nemesi összeírása. ??? 16. p.

¹⁰Csánki 2. 772

birtokolta. A településen jobbágy nem, de 18 zsellércsalád élt, akik 18 napi kézi robottal tartoztak szolgálni.¹¹ Közéjük tartoztak – 1835-ben – a Kajtár, Ajkay Patonay, Simon és a Csói családok.¹²

Nagypöse egyértelműen a kőszegi uradalom része volt, így a község birtoktörténete gyakorlatilag teljesen megegyezik Ludad birtoktörténetével.

Zsigmond király parancsára a vasvári káptalan 1400. április 10-én – Laetare vasárnap utáni kedden – végrehajtotta a két pösei birtok határának bejárását. A templom 1905. évi újjáépítésekor a hívek úgy állapodtak meg, hogy »szent püspök Márton hitvalló új temploma a régen megszűnt temetődombon a réginek helyén úgy épüljön meg, hogy a szentély keletre néző, középső, Szent Márton püspököt ábrázoló festett oltárablakára legyen az új templom tengelyvonala. Ez aztán azt a különleges helyzetet teremtette, hogy minden szentmisében az epistola Nagypösén, az evangélium Kispöse községben mondatott.

1507-ben már bizonyosan működött itt plébánia. 1596-tól már bizonyosan evangélikus lelkész működött a templomban. A katolikusok valószínűleg a XVII. század második felében szerezték vissza a templomot. Egy 1674-es egyházlátogatási jegyzőkönyv leírta Szent Mihály tiszteletére épült templomát, plébánosa ekkor nem volt. Kazó 1698-ban említi a Szent Mihály templomot, amelyet 1745-ben renováltak és valószínűleg új titulust kapott. 1756-ban, mint Szent Márton tiszteletére épült templom szerepel. 1904-ben lebontották. A jelenlegi templomot Eszterházy Miklós építtette az 1904—5. években.

A községek közül a plébánia templom mellett, Nagypösén működött iskola. Az intézmény egyházi fenntartás alatt állt. Az 1868-as népiskolai törvény kiadása után, pontosabban 1876-tól Nagy- és Kis Pöse, Ludad, Seregélyháza községek gyermekei a nagypösei katolikus iskolába kellett járniuk, ahol az iskola két tanteremmel, és két tanítóval működött.¹³ 1960-ban az iskolához új politechnikai műhelyt építettek.

A II. világháború után a községben az elvándorlás nem volt olyan nagy mértékű, mint a környező falvakban. Köszönhető volt ez többek között a jól működő általános iskolának, valamint annak, hogy tévesztést követően a felszabaduló munkaerő helyet talált magának mind a közeli Szombathelyen és Kőszegen, mind pedig a Lukácsházán működő KERIPAR

¹¹ Magyar Nemzeti Levéltár, Vas Megyei Levéltára. Vas vármegyei adószedőjének iratai, úrbéri tabellák, Kispöse.

¹² Schneider Miklós: Vas vármegye 1835. évi nemesi összeírása. Szombathely, 1937. 66. p.

¹³ Regös János: Az elemi népoktatásügy Vas megyében 1867-1890 (1966) III. Az 1868. évi népoktatási törvény és az „új szellemű” iskolák szervezése Egyházi kísérletek az „új iskolák” megszüntetésére Vasi Szemle,

vállalatánál. Így a község társadalmi változásokat átvészelve, kulturális és történelmi örökségét megőrizve immáron megerősödve vágott neki a rendszerváltást követő időszaknak.

Gyöngyösfalu karaktere és egyediségei

Gyöngyösfalu a történelem során több önálló település összeolvadásából alakult ki. Az egyes település részek Seregélyháza, Ludad, Kis-Póse, Nagy-Póse voltak régebben önálló települések. A falun belül külön történelme van még Faxnak is. Ezek a településrészek az évszázadok alatt szoros együtt működésben éltek. A történelem kapcsolta össze a részeket, de az egyes részeknek igen erős öntudata van, ami családon belül öröklődik. A történelem során az Eszterházy család tette a legnagyobb hatást a településre, a malom és a Szent Márton templom építtetésével. A településen átmenő vasút, a múlt században rendelkezett egy oldalággal, ahova a helyiek teherfuvarral rendelhettek termékeket. Trianon előtt, amíg a vasút átment a határon, faanyagot, betoncserepet, követ is hozattak rajta. sok háznak a lábazatához használt követ vonattal hozták. A Szent Márton templom faanyagát és a palát is Ausztriából hozták.

A falu Kőszeg Szombathely között közepén helyezkedik el, szerkezete hosszúka, két szomszédos településsel teljesen összeépült. A település igaz földúton, de kapcsolatban van Perenyével, Kőszegdoroszlóval és Kőszegszerdahellyel. Ezek az utak kezdenek a feledésbe merülni, régebben erre járta a gazdák, jóval rövidebb volt, mint Lukácsházán vagy Gencsapátin keresztül. Amikor még az iparosodás nem érte el a falut és az emberek nem Szombathelyen dolgoztak, a terményekkel való üzletelés cserekereskedelem volt jellemző.

A nyári betakarítási munkák és az őszi vetések után, az élet nem állt meg, a falu lakóinak egy része nem rendelkezett erdővel és ha építkezni akartak, vagy csak télen nem szerették a hideget, akkor hegy alá mentek dolgozni. Az erdei munka nagyon nehéz volt a legtöbb esetben harmadosban dolgoztak, ami azt jelentette, hogy a kitermelt fa, tuskó egyharmad része volt a munkásé. Legtöbbször gyalog mentek, mert egy szekér fáért sokat kellett tenni. Voltak olyanok, akik rendelkeztek erdővel, de hogy ne a sajátot kelljen a tűzre tenni akár a Kőszegi hegyig is elsétáltak dolgozni. Régebben ezért voltak az út mellett gyümölcsfák, mert így a munkába igyekvő ember tudott valamit enni. Felénk sok helyen volt szederfa, szilva vagy sárga hólyagos cseresznye, mert az oltotta a szomjúságot. Régiek mondása: „Csak buta ember ültet fát az

árnyéka miatt.” A gyümölcsfát tartották igazán hasznosnak, mert az az éhséget is csillapította és akkoriban az éhség nagy Úr volt.

Gyümölcs termelés nem öltött nagyüzemi méreteket a faluban, de végig fontos szerepet töltött be. Egyik ilyen gyümölcs a vadkörte, amiből két öreg fa maradt meg. Az egyik a Holdfény ligetben található a másik a Rókás felé vezető út mellet van a Boszorkány áztatónál. Pici termése nem igen fogyasztható, de nem is ették az ősök, hanem a Kis-pósei kanász megélhetésének kiegészítése véget ecetet készített belőle.

Másik külön gyümölcsfánk a házi berkenye, mely a Pósei hegyen alkotott fasort a telkek végében, sajnos mára ezek a faóriások kiszáradtak még a perenyei út mellet található két hatalmas elszáradt törzs, ami tanúskodik a régi dicső korról. A berkenyét sokféle képen hasznosították, szegénység esetén a gazdaasszony készített belőle a családnak lekvárt. Aszalva is tartósították és teához használták, majd meg is ették. Jó hatással van az emésztésre és a gyomornak is jót tesz. A terméshozam nagyon ingadozó volt. Valamikor egy kosár is alig telt meg egy nagy fáról, de ha jó volt a termés, akkor egy fa több száz kiló termést is tudott adni. Pazarlás nem volt megengedett, edény meg nem volt elég a lekvárnak ezért az állatok etetésére használták. Szárítva tettek el belőle, és ha az állat gyomorbántalommal küzdött beáztatva adták neki.

Az Új-hegyen inkább a szilva volt elterjedve, nem üttette azt senki, csak magától kelt. A múlt század elején a szilvatermés a faluban komoly volt, olyannyira, hogy a faluban komoly birtokkal rendelkező Till tábornok gyümölcsaszalót és erre a célra tervezett tároló épületet a pósei templommal szemben. A Kossuth utca 53 alatt, ahol most egy családi ház áll régebben az 50-es évekig egy tárolóépület volt kétszintes teljesen alapincézett, mindkét szinten boltozatos épület volt kicsi ablakokkal a különlegessége a kút volt, ami az épület falában volt és a pincéből az udvarról egyaránt lehetett használni.

A mezőgazdasági szempontból a település régebben sokkal vizenyősebb település volt, sokkal több kaszáló volt a falu körül, a termelés is sokszínűbb volt. Termeltek kendert a Pósei hegy alatt, a 40-es évekig hajdinát, bóbort, lencsét, mákot igaz nem nagy területeken, hanem sok kisebb parcellán. A Termelő szövetkezetek megalakulásával az eszközök lovak marhák elvétele után megváltozott az élet. Sajnos pár családot kulákká nyilvánítottak. A szövetkezet

megalakítása azért is sok gondot jelentet, mert lassan mindenkinek volt egy kis földje, ami bekerült a közösbe. A földeket csak a zártkerti, és a házakhoz tartozó kisparcellás részeken tarthatták meg. Ennek azért volt jelentősége, mert a paraszti életforma tovább tudott élni, igaz sokszor csak másodállásban. Ludad ilyen szempontból jobb volt, mert a házakhoz több terület tartozott.

A rendszerváltás után a termelőszövetkezet egy ideig még működött, majd lassan helyi gazdálkodók megerősödtek és átvették a termőföldeket. A termelő családok azóta is gazdálkodnak nagy szerencse, hogy a gazdálkodók nem csak növénytermesztéssel, hanem nagy állattartással is foglalkoznak. A környék településeivel ellentétben a földtulajdonosok nem adják el a földeket, sem pedig olyannak bérbe, aki nem helyi.

Gyöngyösfalu élete a II. világháborút követően

Település történelmében a II. világháború végén az oroszok bejövetele jelentett nagyobb törést. Sajnos Szombathely közelsége miatt igen erős volt az orosz jelenlét. A falu lakói mikor megtudták, hogy jönnek az oroszok, kimenekültek a hegyre, a falu teljesen üres volt. Az erőszakos bevonulás sok család számára jelentett traumát, de akkor még közösségként működtünk mindenki segített a másikon. A világító pinceablakokat észrevették a katonák, leterelték a falu lakóit. A lányokat nadrágba öltöztették, korommal bajszot rajzoltak. Míg a német katonák a szőke gyermekes családokat nem bántották annyira, addig az oroszoknál a sötét hajú családok voltak azok, amik az otthonra emlékeztettek.

Egyik családanya igen féltette a családját, két négy lánya volt neki. A lányok haját levágta, és a hajukat korom és zsír keverékével feketére színezte. Az a család volt szerencsés, ahol tisztet és nem kiskatonát helyeztek el. A fiatal katonák tanulatlanok agresszívok voltak sokszor részegek voltak, törtek zúztak, erőszakoskodtak.

A háború, megszállás el sem múlt már jött is a következő csapás, éheztek a városok, nem volt mit enni. Megoldásként a falu jött szóba, mivel a parasztság több évszázados hagyományok és tapasztalat alapján mindig készletezett, ragtározott. mindegy mi történt akkor is vetett és termelt. Az állami szervezetek nekiálltak lesöpörni a padlást, és előírták a beszolgáltatási kötelezettséget, mindenre (tojás, tej hús, gabona). A gazda, ha nem termelt eleget, akkor hozzá

kellet vennie, és ez még jobban terhelte a lakosságot. Szombathely közelsége miatt a helyiek többet üzleteltek piacoztak, cseréltek, Kőszeg-hegyalja nehezebb helyzetben volt.

A nehéz idők új mondásokat hoztak létre,

„A tiszta járás az fél koszt.”

„Jó alom felér egy etetéssel.”

Ez azért alakult ki, mert sokszor szűkös volt a széna és az abrak, volt olyan, hogy tavasszal nem volt szalma az álatok alá, ezért az erdőről, a lehullott falevelet vitték be az álatok alá.

Településünk egyik vezéralakja Till tábornok partizáncsapatot szervezet, fegyvereket gyűjtött, hogy az oroszokat kiverje a faluból. Az oroszoktól oly mértékben félt, és a megtorlástól, hogy az értékeit az öreg Modlival (becenév) rejtette el és egy bőrönddel a kezében menekült el. Azon az úton hagyta el a falut, amit a lakosokkal készítettett el a Pősei-hegy oldalában.

A hátra maradt ingatlanjait a falu hamar birtokba vette, a Kossuth 35 alatti épület ifjúsági ház, lakás majd az általános iskola ebédlője lett. A tábornok kúriája az iskola épülete lett. Itt kerül elő megint a helyiek önérzete, hogy iskolának kell lennie a faluban, összefogással nagy közösségi munkával a régi istállóból négy nagy osztályterem lett kialakítva, két terem összenyitható volt, ahol mozi és bál is sokszor volt.

A Kunovits malom elbontása is a tanácsi korszak ötlete volt. A hatalmas malomépületből mára csak a turbinatér maradt meg. Az elbontott épület tégláiból épült a Lukácsházi művelődési központ, tehát gyöngyösfalusi téglákból épült a most is szép épület. A falu ezt többször megszenvedte, hogy a tanács és a tanácselnök is Lukácsházi, lehet ez azért is volt, mert a faluban nem szerették annyira a nagy kommunista eszméket.

Tar János volt polgármesterünk az iskola fenntartásáért fejlesztéséért sokat tett, Lukácsházával közösen. Régebben a kis iskola külön épületben volt a Kossuth u. 33 szám alatt. Sikeres pályázat, és nagy önkormányzati részvállalásnak köszönhetően egyesült a két iskola. Most már az alsó és felső tagozat is egy helyen van. Az ebédlő Kis Tibor és Virág János polgármestersége alatt sikerült az ebédlőt is áthelyezni egy új 80 fő befogadására alkalmas étkezőbe, és hozzá tartozó modern melegítő konyhával.

Gyöngyösfalu építésze

Település építészeti szempontból igen sokszínű, ez az alapanyagra, technológiára és kialakításra is igaz. A népi építésben a falszerkezetek terén a tömésfal, vályog téglafal, kőfal is elterjedt volt. A gazdasági épületek terén a borona falszerkezet is megjelent. A változatosság annak volt köszönhető, hogy a környéken mindegyik beszerezhető volt. A Pósei-hegy oldalában agyagot és homokot is lehetett bányászni, vagy a Gyöngyös mederből szedték ki a homokot, főhenyet. A követ a Cádi kőfejtőből hozták a lábazathoz, illetve az alaphoz. Mészkö nincs a környéken, de több épületben előfordultak nagyobb méretű kőtömbök. A mészkövet a római korban a település központjában a Szent Márton templomkörnyékén lévő régi villa maradványaiból szedték ki a helyiek. Az 1900-as évek elejétől nagy fejlődésen ment át az alapanyag használat. Korábban is használtak égetett téglát, de az alacsony égetési hőmérséklet, rossz agyagkeverék miatt ezek a téglák nem voltak tartósak. Régebben csak Mor téglának hívták a helyiek, ez a vályogtéglánál magasabb minőségnek volt tekintve.

Majd a fejlődést a Varga (állítólag gencsiek voltak) család hozta el. Szabványos téglaméreteket gyártottak a jobb égetési minőség miatt szénport, fűrészport keverték az agyaghoz, a technológia még mindig kézi volt. A téglát általában mindig az építkezés helyszínén készítették el és égették ki. Az anyagmozgatás így sokkal kevesebb volt. A régi Barabás nagygazda istállójához és a pajtához összesen 50.000 db téglát készítettett el velük, csak az egészet fizette ki, fél tégláért nem fizetett a mesternek. Amíg a téglásmester dolgozott napi három étkezés és este bor illetve meg ezt a megrendelőnek kellett biztosítania. A település életében egy ilyen nagy építkezés mindig nagy összefogást igényelt. A nagyobb gazdák keresztbe építettek pajtát, mint az Ludadba és Pösén ma is látszik. A kisebb gazdaságok hosszában építkeztek.

A követ Cákról nem a mai útvonalon hozták, hanem a Dorozslói-patak mellett mentek fel a kőfejtőig. ez a munka mindig télre eset, mert ha megfagyott az út, akkor nem vágott mély csapát a szekér. egy fordulóra 20-25 mázsa követ tudtak maximum elhozni. Itt került előtérbe a települések közötti együttműködés, cserekereskedelem. A legfőbb cserealap a mezőgazdasági termékek voltak. Előfordult az is sokszor, hogy egyszerűen 3-4 gazda összeállt és együtt szállították a követ, így nem volt unalmas és mindig volt segítség, ha a szekér elakadt.

Építészeti szempontból a másik fő helyszín a hegy. A gazdák itt nem alkalmaztak drága anyagokat. A szükség nagy úr, a töméspincékből még pár darab áll a hegyen. Azok a pincék

bírták ki az idő sodrását, melyek nagyméretű eresszel rendelkeztek. Ezt a tapasztalatot a későbbi építkezéseknél fel is használták, egyes pincéken egy méteres csüngő is lehet.

Boronafalas pincék nem csak Cákon vannak minálunk is van szép számmal, jelenleg több mint 10 ilyen pince van, egypár szépen felújítva. Ezek a pincék sokszor már bontott faanyagból készültek. A legöregebb ilyen pincék az 1780-as évekből származnak. A hegyen egy „Fachwerk” favázás pince van. Építési szempontból azért különleges mert a vázszerkezete faragott gerenda, és a fal kitöltése téglával történt. A pincét egy világot járt falubeli ácsmester készítette, aki 1850-es években több évet dolgozott Bajorországban és Franciaországban. A hazatelepülés után Ludadban telepedett le, és vett telket magának a hegyen.

A 1990-as években élte a hegy az utolsó nagy építési hullámát, a szűk telkeken a tájba illő apró kis pincéket építettek, sok már kétszintes volt. Az építési kedvnek a telkek mérete vetett véget, mert sok esetben a telkek igen szűkek voltak. Jelen szabályozás szerint 12-16 méter széles telkek kellene egy új építési engedélyhez. Ez van, olyan hely, ahol 4-5 telek összevásárlását jelenti.

Jelenleg a hegy igen népszerű, a falubeliek nagyon szeretik, jó és aktív időtöltést biztosít. A kiköltözés sajnos sok esetben jelent gondot. Az úthálózat nem a legjobb, sok út nincs a helyén.

Település civil egyesületei közül a Sport egyesület a legrégebbi működő egyesület. Régi hagyományokra alapul 1943-ban alapították és azóta folyamatosan működik, régebben volt kézilabda szakága is, jelenleg foci és teke csapat van. A csapataink szereplése nem kiemelkedő, de a közösség nagyon erős és összetartó. Sajnos a fiatalság a szomszéd falu csapatában játszik a jobb körülmények miatt. Ez szomorú, de sem az egyesület, sem az önkormányzat nem rendelkezik olyan anyagi eszközökkel, hogy felvegyük Lukácsházával a versenyt. Bokor Attila vezetésével elindult a csapat fejlesztése, igyekeznek pályázni és fejleszteni. Sok munkát fektetnek bele, ez meg is hozza majd a gyümölcsét.

A tekecsapat Perenyében játszik és jól szerepelnek, és folyamatosan tartanak edzéseket. Rendszeresen vesznek részt a környék versenyein, ők a játék miatt sportolnak.

A civil élet két meghatározó egyesülete a Szőlőfürt egyesület, akiket Vannesson Dóra vezet. A faluban az önkormányzattal közösen szinte minden rendezvényen részt vesznek, vagy segítők, vagy pedig az ügyes házi asszonyokat összefogva sütnek, főznek. A településen a gyerekek

igen fontosak, ezért mindig alakítanak ki gyereksarkot, ahol aktívan le vannak foglalva a gyerekek.

A Pósei-hegyi egyesület ahogy a neve is árulkodik, inkább a hegyi életért felel. Jelenleg Tóth Noémi az egyesületi mozgató rugó. A céljuk a hagyományos termékek előállítása, és a helyi gyümölcsök feldolgozása. Jelenleg 5 olyan tagja van, aki bortermeléssel is foglalkozik. Most alakítják ki a saját pincéjüket, ami a gyümölcsfeldolgozás helyszíne lesz majd. Minden évben kétszer tartanak szemétszedést sok kisebb rendezvénnyel igyekeznek összekovácsolni a csapatot.

A projekt azonosítószáma:

TOP-5.3.1-16-VS1-2018-00012

A projekt címe:

Kőszeghegyaljai identitás – megyei kohézió

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYAEurópai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

SZÉCHENYI 2020

TANKATALÓGUS

GYÖNGYÖSFALU

Név	Tevékenység	Cím	Telefonszám	e-mailcím
Tamásné Geröly Mária	Tojásfestés	Gyöngyösfalu Petőfi S. utca 10	06307326762	
Benczik Gábor	Tartalékos katona	Gyöngyösfalu István király utca 55	06308570165	
H. Nagy Katalin	Színházi szakember	Gyöngyösfalu Petőfi S. 55	06304555134	

Dr. Kelemen Géza	Erdészeti szakember	Gyöngyösfalu Alkotmány utca 30	06303701528	
Varga Zoltán	Fafaragó	Gyöngyösfalu Arany J. 18	06309711393	
Debreceni Zsolt	Böllér termékek, húsfeldolgozás	Gyöngyösfalu Arany J. 16	06302450001	
Durst András	Gyümölcsfa oltás	Gyöngyösfalu Kossuth u. 37	06302166741	
Tóth Árpád József	Helytörténet	Gyöngyösfalu Kossuth u. 62	06206119299	
Horváth Géza	Helytörténet	Gyöngyösfalu Kossuth u. 42	06204673925	